

Jan Erik Kristiansen

Jan Erik Kristiansen er sosiolog og seniorrådgiver i Statistisk sentralbyrå, Formidlingsavdelingen. Han har lang erfaring i å presentere statistikk på en brukervennlig måte og har holdt en rekke kurs i statistikkforståelse og bruk av statistikk.

Han utga i 2007 boken «Tall kan temmes!» (U-forlaget), som delvis danner grunnlaget for denne spalten.

(jan.erik.kristiansen@ssb.no)

Hva gjennomsnittet skjuler

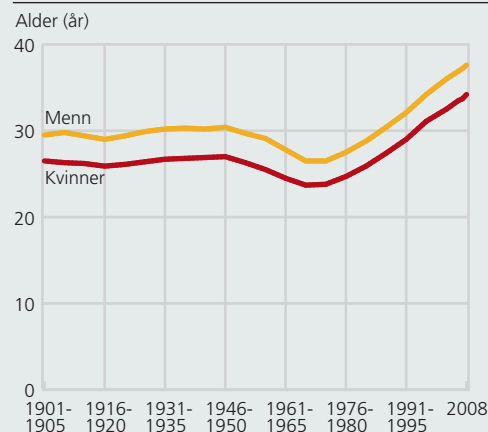
Gjennomsnittsberegninger forenkler et tallmateriale, men de kan også dekke over store forskjeller og ulikheter. For eksempel så har aldersforskjellen mellom brud og brudgom utviklet seg i bølger over tid. Årsakene til dette kan være mange.

Hundre års tosomhet

I begynnelsen av forrige århundre var gjennomsnittsalderen ved inngåelsen av ekteskap 26,3 år for kvinner og 29,8 for menn, det vil si at mennene i gjennomsnitt var 3,5 år eldre enn kvinnene. Dette mønsteret holdt seg så nokså stabilt i nærmere 50 år, både når det gjaldt alder ved inngåelsen av ekteskapet og aldersforskjellen mellom brud og brudgom (se figur 1).

Omkring 1950 – med kjernefamiliens gullalder – fikk vi så en periode med stadig lavere giftermålsalder. Fram til slutten av 1960-tallet sank menns alder ved ekteskapsinngåelsen med om lag fire år til 26,5 år – kvinners med ca. tre år til 23,7. I denne perioden ble altså aldersforskjellen redusert med vel et halvt år.

Figur 1. Gjennomsnittsalder ved ekteskapsinngåelsen. 1901-2008. År

Kilde: Befolkningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

På begynnelsen av 1970-tallet skjedde det motsatte. Med kvinners økende utdanning og yrkesdeltakelse, liberalisert abortlov, bedre prevensjon, økende antall samboende, etc., begynte ekteskapsalderen å stige. I 2008 var menn i gjennomsnitt 37,6 år da de giftet seg, mens kvinner var 34,2 år. Økningen har altså vært litt større for menn, og i dag er aldersforskjellen mellom menn og kvinner tilbake til omtrent nøyaktig samme nivå som for 100 år siden, det vil si 3,5 år.

En slik aldersforskjell (at mannen er tre-fire år eldre enn kvinnen) finnes i de fleste land og til de fleste tider, og forskjellen forklares ofte med at: Jenter blir tidligere modne/voksne enn gutter og gifter seg derfor med noe eldre menn.

Tradisjonelt har det vært mennene som har forsørget familien. En aldersforskjell på to-tre år har reflektert en tradisjonell arbeidsdeling mellom kjønnene, der mannen ikke har kunnet gifte seg før han var i stand til å forsørge en familie.

Økt likestilling ingen betydning?

De siste 30–40 års mange og store endringer i forholdet mellom menn og kvinner – ikke minst når det gjelder utdanning, yrkesdeltakelse og inntekt – synes altså å ha hatt liten betydning for aldersforskjellen ved inngåelsen av ekteskap. Tilsynelatende.

På den ene side kunne man forvente at økt likestilling på andre områder også ville føre til større likestilling når det gjelder alder ved samlivsinngåelsen; det vil si at vi skulle få en mer lik aldersfordeling. På den annen side: I den grad tradisjonelle aldersforskjeller først og fremst var nettopp det – en tradisjon – kunne man forvente at 68-generasjonens opprør mot foreldregenerasjonens tradisjoner og skikker også ville medføre en økt tole-

ranse for større aldersforskjeller mellom partene – begge veier.

Når aldersforskjellen mellom menn og kvinner har vært konstant, er denne beregningen basert på gjennomsnittsalder for menn og kvinner ved ekteskapsinngåelsen. Et slikt gjennomsnitt sier imidlertid ikke nødvendigvis noe om aldersforskjellene i de enkelte ekteskap. Et eksempel viser dette:

Eksempel A:

Mann 31 år – Kvinne 29 år
= forskjell: 2 år

Mann 29 år – Kvinne 25 år
= forskjell: 4 år

Gjennomsnittlig aldersforskjell: 3 år

Eksempel B:

Mann 35 år – Kvinne 25 år
= forskjell: 10 år

Mann 25 år – Kvinne 29 år
= forskjell: ÷ 4 år

Gjennomsnittlig aldersforskjell: 3 år

I eksempel A er mennenes gjennomsnittsalder 30 år, kvinnenes 27 år, og aldersforskjellen er tre år. Gjennomsnittsalderen i eksempel B er den samme, men her er den ene mannen langt eldre enn kvinnen. I det andre paret i eksempel B er kvinnen noe eldre enn mannen.

Stabile gjennomsnittlige aldersforskjeller kan således dekke over store endringer i retning av større spredning. Flere eldre menn som gifter seg med yngre kvinner – og omvendt, at flere kvinner gifter seg med yngre menn.

Større variasjon?

Inngåtte ekteskap for årene 1966 og 2008 er i figur 2 gruppert etter brudens og brudgommens alder.

I 1966 var ekteskap hvor mannen var to-tre år eldre det typiske og utgjorde 25 prosent av alle inngåtte ekteskap. Den nest største gruppen var ekteskap hvor mannen var fire–fem år eldre (16 prosent). Så fulgte ekteskap hvor mannen var ett år eldre eller seks–ni år eldre. Andelen ekteskapsinngåelser hvor mannen og kvinnen var nøyaktig like gamle, utgjorde altså bare et relativt lite mindretall, 10,5 prosent.

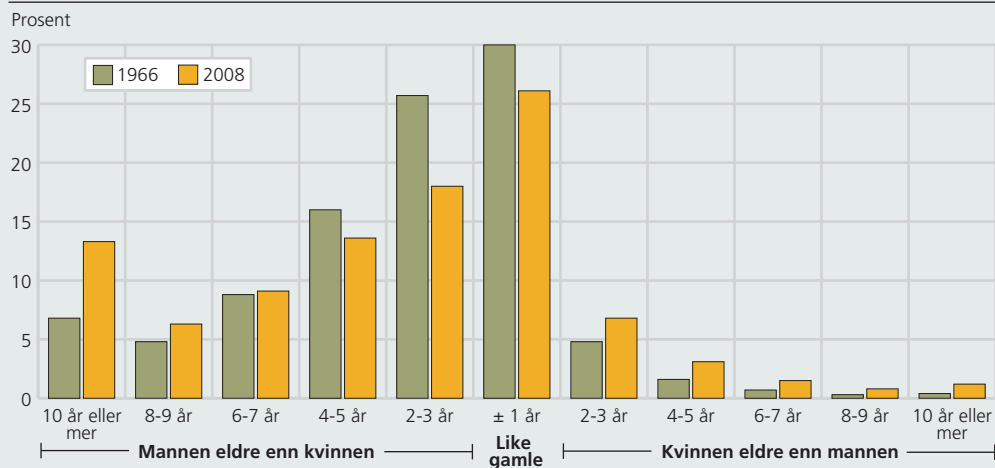
Til sammen utgjorde ekteskap hvor mannen var eldre enn kvinnen, 75 prosent, mens kvinnene var eldre enn mannen bare i ca. 14 prosent av tilfellene, og hun var da stort sett bare ett–tre år eldre enn ham.

Eldre enn mannen

I 2008 har dette bildet endret seg vesentlig. Spredningen i aldersforskjell har økt betraktelig. Vi ser flere ekteskapsinngå-

Figur 2. Mannens og kvinnens alder ved ekteskapsinngåelsen. 1966 og 2008. År

Kilde: Befolningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

elser der aldersforskjellen er relativt stor, samtidig som andelene med typiske eller tradisjonelle aldersforskjeller i mannens favør (mannen to til fem år eldre) er kraftig redusert.

Andelen ekteskapsinngåelser hvor mannen var mer enn ni år eldre enn kvinnen, er den gruppen som har økt mest; andelen slike ekteskap er nesten doblet. Ellers er den systematiske økningen i ekteskapsinngåelser der kvinnen var eldre enn mannen, det mest iøynefallende. I 1966 utgjorde disse 14 prosent av ekteskapene, i 2008 var kvinnen eldre enn mannen i hvert femte ekteskap som ble inngått. Og relativt sett har økningen vært størst for gruppen hvor kvinnen er fire år eldre eller mer; denne gruppen har økt fra 3 til nesten 7 prosent.

Mange årsaker

Denne endringen i retning av større aldersforskjeller mellom menn og kvinner skyldes flere forhold. Blant annet inngås nå flere og flere ekteskap av menn og/eller kvinner som har vært gift tidligere. I 2008 var denne andelen vel 30 prosent, sammenliknet med bare vel 10 prosent på 1950-tallet.

De tidligere gifte er eldre, og dette er en av grunnene til at alderen ved ekteskapsinngåelsen har økt. Med økende alder blir så å si aldersforskjellene «mindre» (de får mindre betydning), samtidig

som antallet «tilgjengelige» partnere blir færre etter hvert som stadig flere av ens jevnaldrende allerede er gift. Dermed må mange – både menn og kvinner – gifte seg med langt yngre partnere.

Mange ville kanskje tro at de ugifte samboende er mer utradisjonelle også med hensyn til aldersforskjellen. Men ugifte samboere er forbausende like ekteparene når det gjelder aldersforskjellen – med ett unntak: Andelen bestående samliv hvor mannen er mer enn ni år eldre enn kvinnen, er langt lavere. Og siden svært mange av dem som gifter seg, jo har vært samboende en kortere eller lengre periode, er det ikke overraskende at aldersstrukturen er omtrent den samme.

Mer familieinnvandring

En annen faktor som har bidratt til at mannen nå oftere er svært mye eldre enn kvinnen, er økt familieinnvandring og et økende antall såkalte henteekteskap. Globalisering og internasjonal mobilitet har etter hvert forplantet seg til det norske ekteskapsmarkedet, og i stadig flere ekteskap har én eller begge partene innvandrerbakgrunn. I 2008 var 12 prosent av ekteskapsinngåelsene mellom to innvandrere eller to norskfødte med innvandrerforeldre, mens 6 prosent var mellom en kvinne uten innvandrerbakgrunn og en mann med innvandrerbakgrunn. I alt 13 prosent var mellom en mann uten innvandrerbakgrunn og en kvinne med innvandrerbakgrunn.

Særlig denne siste gruppen har økt kraftig de siste årene, og flertallet av mennene gifter seg med kvinner fra Thailand, Russland og Filippinene. Disse kvinnene er ofte svært mye yngre enn sine ektefeller. Mens andelen ekteskap hvor mannen var seks år eldre eller mer i ekteskap mellom to uten innvandrerbakgrunn var vel 20 prosent, var denne andelen nesten 60 prosent i ekteskap mellom menn uten innvandrerbakgrunn og kvinner med innvandrerbakgrunn. Også i den økende andelen ekteskap mellom personer med innvandrerbakgrunn er mannen oftere langt eldre.

